

BASTARDAS-BOADA, Albert (ed.) (2019).

From language shift to language revitalization and sustainability:

A complexity approach to linguistic ecology.

Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona. 361 p.

El volum *From language shift to language revitalization and sustainability. A complexity approach to linguistic ecology*, editat pel professor Albert Bastardas i Boada, és una obra que, des del punt de vista ecològic, il·lustra els factors estructurals que alimenten els processos de substitució lingüística i, en relació amb això, proposa un enfocament holístic i *complex* que invita la comunitat epistèmica a elaborar noves eines per entendre la realitat d'aquest fenomen d'una manera mesurada.

Es tracta d'un llibre que consta de dues parts: la primera conté la traducció a l'anglès, amb actualitzacions menors, de la publicació *Ecologia de les llengües. Medi, contactes i dinàmica sociolingüística* (Bastardas i Boada, 1996), en què una comprensió més atenta de les dinàmiques subjacents en els casos de substitució lingüística passa a través d'una dimensió ecològica del contacte lingüístic. A la segona part hi ha un conjunt d'articles publicats entre el 2002 i el 2014 en què se subratlla la utilitat de construir un diàleg amb ciències «dures» com la biologia o la física en l'òptica de l'elaboració de nous paradigmes que puguin ser aplicats als diferents problemes i aspectes de la gestió de la diversitat lingüística —d'aquí ve el terme *ecologia*.

Tot i que la part central del llibre va ser publicada fa vint-i-quatre anys (Bastardas i Boada, 1996), aquesta versió en anglès encaixa perfectament en el temps i això es deu al caràcter sobreestructural de les qüestions politicolingüístiques plantejades per l'autor, el qual forneix la comunitat internacional d'activistes a favor de llengües vulnerables d'una eina essencial per entendre la realitat sociolingüística que volen canviar.

L'autor, abans d'endinsar-se en el tractament de temàtiques relacionades amb el contacte lingüístic, assenyalava que, per començar un procés de recerca fructuós, s'ha de calibrar la concepció mateixa de la realitat que es vol investigar, considerant-la com un sistema obert. En relació amb això, l'autor assenyalava la influència especulativa exercida de la lectura d'uns físics teòrics, en primer lloc, David Bohm, del qual apareix en el primer capítol la citació «reality should be seen as a universal flux of event and processes» (Bastardas-Boada, 2019: 39), que resulta decisiva per a la comprensió orgànica del llibre.

Aquesta complexitat (con)textual s'explicita en una metàfora proposada en diverses parts del llibre (vegeu Bastardas-Boada, 2019: 51, 52 i 182). Es tracta de la metàfora de l'orquestra, la qual permet concebre els actors institucionals de les polítiques de normalització i revitalització lingüística com a vectors d'un procés politicocompositiu que, com feia notar Simone Weil (2010), té les arrels en un acte artístic: «La com-

position simultanée sur plusieurs plans est la loi de la création artistique et en fait la difficulté [...]. La politique, elle aussi, est un art gouverné par la composition sur plans multiples. Quiconque se trouve avoir des responsabilités politiques, s'il a en lui faim et la soif de la justice, doit désirer recevoir cette faculté de composition sur plans multiples» (Weil, 2010: 185).

Havent tingut en compte la complexitat i la *multidimensionalitat* de l'acció polícolingüística, l'autor assigna un rol considerable a la imaginació en la recerca del co-neixement —«We are, therefore, faced with fascinating task of research and organization, requiring considerable imagination» (Bastardas-Boada, 2019: 288)—, la qual, si es tracta com una eina heurística, habilita una creativitat teòrica amb ressons *vichiani*,¹ que transforma el científic «tolemaic» en una mena de *Glasperlenspieler* (Hesse, 1987) de l'Acadèmia, com es pot veure en aquest passatge: «It is in the image of the scientist that the images that are key to the comprehension of reality are to be produced, as well as the changes in the initial assumptions and perspectives which make theoretical creativity possible. Iconic intuition and imagination have proved decisive in contemporary scientific progress» (Bastardas-Boada, 2019: 40).

A més, l'autor subratlla la importància d'establir un diàleg amb altres disciplines i, en particular, evidencia el valor de les analogies conceptuals en l'òptica d'una comprensió més articulada dels fenòmens relacionats amb els aspectes lingüístics de les societats humanes (Bastardas-Boada, 2019: 246). Per exemple, les ciències a l'entorn de la biologia i la natura es proposen com a *reservoiris d'inspiració* als quals es pot recórrer per establir analogies i construir perspectives teòriques en l'àmbit d'una dimensió holística i ecològica que tingui com a punt focal la biodiversitat lingüística (Bastardas-Boada, 2019: 246, 266 i 289).

En conclusió, es tracta d'una obra que presenta diversos aspectes destacables. En primer lloc, les dimensions ecològica i *complèxica* dintre de les quals es fomenten noves formulacions i perspectives; en segon lloc, l'escala global dels fenòmens analitzats i de les propostes avançades, i en tercer lloc, la invitació a incrementar el fonament politicofilosòfic per a una gestió equitativa de la diversitat lingüística i humana. Finalment, es pot afirmar que l'èxit de la normalització i de la visibilització del català en les dues últimes dècades ha estat possible també amb el tipus d'imaginació rigorosa i pacient de la qual es fa portaveu l'autor.

Nicola VAIARELLO
Universitat de Barcelona

BIBLIOGRAFIA

BASTARDAS I BOADA, Albert (1996). *Ecologia de les llengües: Medi, contactes i dinàmica sociolingüística*. Barcelona: Proa.

1. En relació amb el *pensare poetico*, a Vico (2012).

- HESSE, Hermann (1987). *El joc de les granisses*. Barcelona: Edicions 62.
- VICO, Giambattista (2012). *La scienza nuova*. Milà: Bompiani.
- WEIL, Simone (2010). *L'enracinement: Prélude à une déclaration des devoirs envers l'être humain*. París: Gallimard.